

Notitie leenbijstand en duurzame gebruiksgoederen

Inleiding

Bijzondere bijstand is bedoeld voor mensen met een laag inkomen en weinig of geen vermogen. Iedereen met een inkomen op of rond het bijstandsniveau kan via de gemeente een beroep doen op bijzondere bijstand. Zowel werkenden met een laag inkomen als niet-werkenden. Voor mensen met (structureel) een laag inkomen is en wordt het steeds moeilijker om rond te komen. De prijzen voor boodschappen, huur, energie, water en zorg blijven alsnog stijgen. Mensen die langere tijd moeten leven op of rond bijstandsniveau houden aan het eind van de maand geen geld meer over. Geld sparen zit er al lang niet meer in. Het kapot gaan van bijvoorbeeld de wasmachine of koelkast kan een gezin behoorlijk ontwrichten. Om dit te voorkomen bestaat de bijzondere bijstand. Gemeenten kunnen mensen met een laag inkomen op deze manier bijstaan in de aanschaf of vervanging van noodzakelijke grote uitgaven en zo armoede bestrijden.

In het kader van de bijzondere bijstand hebben gemeenten de mogelijkheid om een geldlening (**leenbijstand**) te verstrekken (al dan niet via een lening bij de Stadsbank met borgstelling) voor de aanschaf of vervanging van duurzame gebruiksgoederen of schulden (met name bij huisuitzettingen of afsluiting van energie/water). Dit kan ook via een gift. Dit moet afgestemd worden op de omstandigheden, mogelijkheden, middelen en het getoonde besef van verantwoordelijkheid van de cliënt.

Landelijk loopt er al lange tijd een discussie over het afschaffen of terugdringen van verstrekte leenbijstand. Een veel gehoorde opmerking is dat leenbijstand voor duurzame gebruiksgoederen aan mensen met een laag inkomen moet worden afgeschaft. Mensen komen alleen maar verder in de schulden, omdat deze groep een (zeer) beperkte aflossingscapaciteit heeft. Gemeenten worden gestimuleerd om op inventieve wijze om te gaan met de mogelijkheid om de verplichting tot betaling van deze schuld te koppelen aan de inspanning van de cliënt op het terrein van re-integratie. Bij duurzame gebruiksgoederen gaat het dan meestal om goederen als een wasmachine, koelkast, kooktoestel of stofzuiger. Uit een representatief onderzoek van de SP-Tweede Kamerfractie (maart 2009) blijkt dat vrijwel de meeste gemeenten nog leenbijstand verstrekken.

De Aaltense situatie

Binnen onze gemeente maken we volop gebruik van leenbijstand. In de meeste situaties gaat het om woninginrichting (in relatie tot huisvesting statushouders) en bijzondere bijstand voor schulden. Vaak biedt de Stadsbank geen mogelijkheden voor een lening of alleen via een borgstelling (gemeente moet dan borg staan voor terugbetaling). Er wordt dan door de gemeente een geldlening (zonder renteverplichting) verstrekt onder een aantal voorwaarden. Als men na een periode van 36 maanden (bij een borgstelling kan de periode langer zijn) maximaal aflost, dan wordt de resterende schuld kwijtgescholden. In schuldsituaties is het vaak zo dat onze vordering wordt meegenomen in een minnelijke of wettelijke schuldsaneringsstraject.

1. Huisvesting statushouders

Op grond van de taakstelling huisvesting statushouders huisvesten wij jaarlijks gemiddeld 7 huishoudens (thans veel alleenstaanden). Betrokkenen ontvangen een leenbijstand voor een volledige woninginrichting. Per huishoudsituatie gelden hiervoor vaste bedragen. Deze groep mensen heeft vaak (nog) geen schulden en lossen de lening af binnen 3 jaar. De hoogte van de aflossing hangt af van het netto maandinkomen. Als men gaat werken, wordt de aflossing hoger (zie rekenvoorbeelden). Uiteindelijk wordt, bij maximale aflossing, een gedeelte van de lening omgezet in een gift.

2. Vervanging duurzame gebruiksgoederen/herinrichting woning

De meest voorkomende situaties zijn aanvragen bijzondere bijstand voor het vervangen van de wasmachine, koelkast, bed(matras), stofzuiger, kooktoestel of overige herinrichtingskosten (zoals vloerbedekking, verf/behang). Ook in deze situaties wordt in principe een leenbijstand verstrekt met een aflossingstermijn van 3 jaar. Het komt vaak voor dat deze mensen al schulden hebben of elders leningen hebben lopen (zie punt 3).

3. Schulden

Het komt geregeld voor dat mensen dreigen uit huis te worden gezet of afgesloten dreigen te worden van energie/water. Bij deze crisissituaties zijn vaak kinderen betrokken. De gemeente verstrekt dan ook hier een leenbijstand om een huisuitzetting of een afsluiting van de energie- of watervoorziening te voorkomen. Meestal is er sprake van problematische schulden in combinatie met (complexe) psychosociale problematiek. Naast deze materiële dienstverlening door de gemeente wordt er een budgetbeheerrekening bij de Stadsbank geopend (*zie verder nota minimabeleid, pagina 6*). Daarnaast is het zo dat onze vordering in de meeste situaties wordt meegenomen in een minnelijke of wettelijke schuldsaneringstraject. De gemeente ontvangt dan uiteindelijk een minimaal bedrag van de totale vordering. Dergelijke situaties zijn feitelijk niet nadelig voor de cliënt. Dit betekent namelijk dat de overige schuldeisers (ook) minder geld terug zien van hun vordering. De cliënt begint na een periode van 36 maanden met een schone lei.

Rekenvoorbeelden

Om een beeld te krijgen van de 'systematiek van de leenbijstand' zijn in de bijlage bij deze notitie een viertal rekenvoorbeelden uitgewerkt (met name gericht op woninginrichtingen/schulden) voor een alleenstaande, een alleenstaande ouder en gehuwden/samenwonenden met en zonder kinderen. In elke situatie wordt uitgegaan van een inkomen op bijstandsniveau en een hoger inkomen. De gemeente brengt bij leenbijstand geen rente in rekening.

Leenbijstand bij schulden

Als het gaat om leenbijstand voor de primaire schulden (huur, energie en water), dan gelden dezelfde (aflossings)percentages. In de meeste situaties is het echter zo dat deze cliënten al in een schuld-hulpverleningstraject (minnelijk of wettelijk) zitten of hier mee (gedwongen) gaan starten. De Stadsbank vraagt de gemeente dan om de aflossing niet op te starten of deze te stoppen, waardoor begonnen kan worden met een stabilisatietraject en een budgetplan. Onze vordering wordt dan meegenomen in het schuldhelpverleningstraject. Aan het einde van dit traject (meestal na 3 jaar) ontvangt de gemeente een klein bedrag van de oorspronkelijke vordering.

Leenbijstand voor witgoed/overige duurzame gebruiksgoederen

Wettelijk is het niet mogelijk om voor duurzame gebruiksgoederen, waaronder witgoed (wasmachine, koelkast en kooktoestel), categoriale bijzondere bijstand te verstrekken. Dit moet op individuele gronden worden beoordeeld. Als bijstand 'om niet' wordt verstrekt, dan geldt voor wat betreft het vermogen (op de lopende rekening) een drempelbedrag (1.5 maal de van toepassing zijnde bijstandsnorm). Dit houdt in dat geen bijzondere bijstand om niet wordt verstrekt wanneer het totale gezinsvermogen hoger is dan 1.5 maal de van toepassing zijnde bijstandsnorm. In dat geval heeft men voldoende kunnen reserveren.

In veel situaties hebben mensen langer dan 3 jaar een inkomen op minimum niveau. Landelijk is algemeen geaccepteerd dat men dan niet meer in staat is om te 'sparen/reserveren' voor vervanging van duurzame gebruiksgoederen. In dergelijke situaties wordt op individuele gronden beoordeeld in welke vorm de bijstand wordt gegoten. Er wordt dus maatwerk geleverd.

De praktijk heeft geleerd dat, indien de gemeente overgaat tot het instellen van een witgoedregeling, dit een behoorlijke aanzuigende werking zal hebben. Wij blijven de situaties dus individueel beoordelen.

Terugbetalingsverplichting leenbijstand koppelen aan re-integratie.

In het begin van deze notitie is aangegeven dat het Rijk gemeenten stimuleert om op inventieve wijze om te gaan met de mogelijkheid om de verplichting tot betaling van deze schuld te koppelen aan de inspanning van de cliënt op het terrein van re-integratie. Dit zou alleen kunnen voor de gemeentelijke doelgroep WWB-cliënten al dan niet in combinatie met uitstroompremies. De praktijk laat echter zien dat, indien het om WWB-uitkeringsgerechtigden gaat, het vaak om de doelgroep gaat die een zeer grote of soms onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt heeft. In verband met de complexiteit van de (gezins)problematiek, is arbeidsparticipatie vaak niet het primaire doel (wel maatschappelijke participatie).

De gedachte dat het vaak gaat om mensen met alleen een WWB-uitkering is niet juist. Veelal beschikt men over een ander inkomen (een andere sociale uitkering of gewoon inkomen uit arbeid) waar de gemeente geen partij in is.

Centrale vraag

De centrale vraag is of de gemeente Aalten het verstrekken van leenbijstand dient in te perken of volledig af te schaffen? Het kernargument hiervoor zou dan zijn dat een burger niet in de schulden komt of nog verder in de schulden raakt. In de nota minimabeleid is voorgesteld om het huidige beleid rondom het verstrekken van leenbijstand ongewijzigd voort te zetten.

Voordelen beperken/afschaffen leenbijstand

- een cliënt heeft dan geen schuld of raakt niet verder in de schulden
- vermindering uitvoeringskosten

Nadelen

- eigen verantwoordelijkheid van de cliënt wordt (gedeeltelijk) losgelaten
- aanzuigende werking
- grote budgettaire gevolgen
- minder of geen maatwerk meer mogelijk
- rechtsongelijkheid
- bij koppeling aan re-integratie activiteiten lastig uitvoerbaar

Voorstel

Huidig beleid rondom het verstrekken van leenbijstand ongewijzigd voortzetten door maatwerk te leveren op individuele gronden.

Bijlage Rekenvoorbeelden Leenbijstand

Rekenvoorbeelden

Situatie 1, een alleenstaande met een WWB-uitkering en een lening van €3.000,-

WWB-uitkering: $€ 909,33 \times 7\% = € 64,-$ per maand $\times 36$ maanden = $€ 2.304,-$. Als over de hele periode correct is afgelost, dan wordt het restant bedrag van $€ 696,-$ alsnog als gift verstrekt.

Stel cliënt gaat direct aan het werk en verdient $€ 1.200,-$, dan bedraagt de aflossing $€ 64,- + 50\%$ van het meerinkomen boven de WWB-uitkering te weten $€ 209,33$ per maand. De lening is dan binnen 15 maanden afgelost. Het komt geregeld voor dat een cliënt de aflossing toch te hoog vindt. De lening en daarmee de aflossing wordt alsnog over een periode van maximaal 36 maanden uitgesmeerd (geen gift mogelijk).

Situatie 2, een alleenstaande ouder met een WWB-uitkering en een lening van €4.000,-

WWB-uitkering: $€ 1.169,14 \times 4\% = € 46,77$ per maand $\times 36$ maanden = $€ 1.683,72$. Als over de hele periode correct is afgelost, dan wordt het restant bedrag van $€ 2.316,28$ alsnog als gift verstrekt.

Stel cliënt heeft een inkomen van $€ 1.300,-$, dan bedraagt de aflossing $€ 46,77 + 50\%$ van het meerinkomen boven de WWB-uitkering te weten $€ 112,20$ per maand. De lening is dan binnen 36 maanden afgelost.

Situatie 3, een echtpaar/samenwonenden zonder kinderen met een WWB-uitkering en een lening van €4.000,-

WWB-uitkering: $€ 1.299,04 \times 7\% = € 90,93$ per maand $\times 36$ maanden = $€ 3.273,48$. Als over de hele periode correct is afgelost, dan wordt het restant bedrag van $€ 726,52$ alsnog als gift verstrekt.

Stel cliënt heeft een inkomen van $€ 1.400,-$, dan bedraagt de aflossing $€ 90,93 + 50\%$ van het meerinkomen boven de WWB-uitkering te weten $€ 141,41$ per maand. De lening is dan binnen 28 maanden afgelost.

Situatie 4, een echtpaar/samenwonenden met kinderen met een WWB-uitkering en een lening van €4.500,-

WWB-uitkering: $€ 1.299,04 \times 4\% = € 51,96$ per maand $\times 36$ maanden = $€ 1.870,56$. Als over de hele periode correct is afgelost, dan wordt het restant bedrag van $€ 2.629,44$ alsnog als gift verstrekt.

Stel cliënt heeft een inkomen van $€ 1.400,-$ dan bedraagt de aflossing $€ 51,96 + 50\%$ van het meerinkomen boven de WWB-uitkering te weten $€ 102,44$ per maand. Als over de hele periode correct is afgelost, dan wordt het restant bedrag van $€ 812,16$ alsnog als gift verstrekt.

Conclusie

- als men gedurende de looptijd van de lening een inkomen op of rond het sociaal minimum heeft, dan wordt na 36 maanden correcte aflossing een gedeelte van de lening alsnog als gift verstrekt.
- bij een hoger inkomen worden de leningen in de meeste situaties volledig terugbetaald.
- alleenstaande ouders en echtparen/samenwonenden met kinderen met een inkomen op of rond het sociaal minimum worden, afgezet tegen de hoogte van de lening in relatie tot de aflossingscapaciteit, meer tegemoet gekomen.